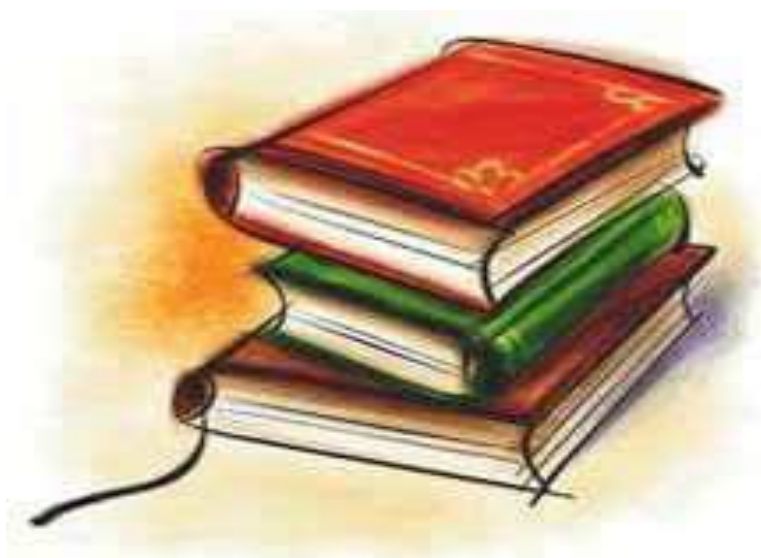

Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ВСТУП ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ»
ДЛЯ СТУДЕНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014.09 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ІНФОРМАТИКА)

Львів 2021

УДК [378.4.02.016:004](072)

Затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка
(Протокол № 1 від 30 серпня 2021 року)

Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни «Вступ до педагогічної професії» для студентів спеціальності 014.09 Середня освіта (Інформатика) / уклад.: О. О. Біляковська. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021. 40 с.

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Вступ до педагогічної професії» містять: опис навчальної дисципліни, концепцію і програму курсу, тематичний план лекційних і семінарських занять, завдання для самостійної роботи студентів та рекомендації щодо виконання, питання для підготовки до заліку, тестові завдання для проміжного контролю знань, список рекомендованої літератури, додатки.

Методичні рекомендації адресовані студентам першого освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки «бакалавр» спеціальності 014.09 Середня освіта (Інформатика).

ЗМІСТ

Передмова	3
Опис навчальної дисципліни	4
Мета та завдання навчальної дисципліни	5
Структура навчальної дисципліни	6
Програма навчальної дисципліни	7
Тематика семінарських занять	9
Самостійна робота та рекомендації щодо виконання	15
Засоби діагностики та критерії оцінювання	18
Запитання для підготовки до заліку	20
Тестові завдання	21
Рекомендована література	26
Додатки	27

ПЕРЕДМОВА

Реформування системи педагогічної освіти в Україні спрямоване на якісну підготовку майбутніх учителів на основі кращих сучасних європейських практик. Учитель відіграє провідну роль у навчанні та вихованні підростаючого покоління, у формуванні гармонійно розвиненої творчої особистості. Сучасний учитель – це фаховий, багатомовний, обізнаний із новітніми інформаційно-комунікаційними технологіями фахівець, здатний до індивідуальної проєктно-конструкторської діяльності, спрямований на реалізацію принципу людиноцентризму в освітньому середовищі.

Професійно-педагогічна діяльність учителя спрямована на: становлення дитини як особистості, активного учасника освітнього процесу; плекання небайдужого громадянина; зміцнення інтелектуального та духовного потенціалу нації.

Навчальна дисципліна «Вступ до педагогічної професії» розроблена для кращого розуміння й осмислення студентами сутності та змісту професії вчителя, її суспільного значення. Водночас зміст навчальної дисципліни допоможе сформувати загальне уявлення про структуру, характер і специфіку майбутньої професійно-педагогічної діяльності; отримати уявлення про деякі шляхи оволодіння педагогічною майстерністю; підвищення вимог до особистості вчителя у сучасних умовах цифрового суспільства, знання про творчу професійну діяльність педагогів-новаторів; а також сприятиме здобуттю знань, виробленню вмінь і навичок для успішної самореалізації у майбутній професійній діяльності.

Програма навчальної дисципліни передбачає теоретичне та практичне опанування студентами основ педагогічної професії, особливостей педагогічної діяльності, ознайомлює із педагогічною спадщиною видатних педагогів, які залишили для майбутніх учителів головну заповідь – любити дитину й бачити в ній особистість, серце віддавати дітям і з терпінням плекати в ній знання та благородні людські якості.

Вивчення навчальної дисципліни, засвоєння її змісту відбуваються у два етапи: перший етап – аудиторна робота студентів під керівництвом викладача на лекціях і семінарських заняттях; другий етап – самостійна робота студента, у процесі якої простежується зв'язок педагогічної теорії та практики, розвивається й активізується творчий потенціал, формується педагогічна самосвідомість, стимулюється потреба у самоосвіті та самовдосконаленні, готовність до самореалізації у майбутній професійно-педагогічній діяльності.

**ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ВСТУП ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ»**

Найменування показників	Галузь знань, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни денна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 3	01 Освіта	Нормативний
Модулів – 1	Бакалавр	Рік підготовки: 3-й Семестр: 5-й
Змістових модулів – 1		Лекції: 16 год. Семінарські заняття: 16 год. Самостійна робота: 58 год.
Загальна кількість годин – 90		
Тижневих годин для здобуття освіти: аудиторних – 2; самостійної роботи студента – 3	Спеціальність 014.09 Середня освіта (Інформатика)	Вид контролю: залік

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):

для денної форми здобуття освіти – 36 % / 64 %

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни «Вступ до педагогічної професії» полягає у тому, щоби студенти з'ясували роль вчителя у суспільстві, його вплив на формування і розвиток учнів; отримали знання про виникнення та становлення педагогічної професії; структуру професіограми вчителя інформатика; структуру педагогічної діяльності, з'ясували функції вчителя, отримали уявлення про певні шляхи оволодіння педагогічною майстерністю та особливості професійно-педагогічної діяльності в сучасних умовах цифрового суспільства.

Основні завдання дисципліни – сприяти засвоєнню студентами змісту педагогічної діяльності, її суспільного значення; сформуванню загального уявлення про структуру, характер і специфіку майбутньої професійної діяльності; цілісну професійну діяльність майбутнього вчителя, його особи. Сприяти здобуттю знань, виробленню вмінь і навичок для успішної самореалізації у майбутній професійній діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні

Знати:

- сутність і функції педагогічної діяльності;
- структуру педагогічної діяльності;
- сутність, складові компоненти та рівні педагогічної культури вчителя;
- складові педагогічної майстерності;
- базові ціннісні орієнтації педагога;
- особливості педагогічного впливу на особистість дитини;
- основи педагогічного спілкування.

Вміти:

- складати професіограму вчителя інформатики;
- виявляти власні педагогічні здібності;
- аналізувати різноманітні педагогічні ситуації;
- володіти прийомами педагогічної комунікації;
- володіти прийомами самовиховання.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Усього	у тому числі			
		л	п	інд.	с.р
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ					
Тема 1. Особливості освіти і її роль в сучасному інформаційному суспільстві.	12	2	2		8
Тема 2. Педагогічна професія: становлення та розвиток.	14	2	2		10
Тема 3. Професійно-педагогічна діяльність учителя сучасної школи.	14	2	2		10
Тема 4-5. Учитель як суб'єкт педагогічної діяльності.	18	4	4		10
Тема 6-7. Загальна і професійна культура вчителя. Культура педагогічного спілкування.	18	4	4		10
Тема 8. Професійне самовиховання майбутнього вчителя.	14	2	2		10
Разом за змістовим модулем 1	90	16	16		58
Усього годин	90	16	16		58

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ

Тема 1. Особливості освіти і її роль в сучасному інформаційному суспільстві

Сутність поняття «освіта». Роль та значення освіти в соціально-економічному, технічному прогресі сучасного суспільства. Стратегія розвитку освіти у XXI столітті.

Система освіти України та її структура. Освітнє середовище як умова становлення та розвитку особистості. Роль освіти у розвитку і самореалізації особистості. Педагог та його роль в реалізації освітніх потреб суспільства і особистості.

Тема 2. Педагогічна професія: становлення та розвиток

Виникнення та становлення професії вчителя. Генезис розуміння педагогічної професії в історії педагогічної думки. Видатні педагоги. Персоналії: Я.-А. Коменський, Й. Песталоцці, Д. Локк, Ф. Дістервег, Г. Герbart, Г. Сковорода, К. Ушинський, Г. Ващенко, В. Сухомлинський.

Соціальне значення педагогічної професії. Особливості педагогічної професії.

Перспективи розвитку педагогічної професії в умовах цифрового суспільства.

Тема 3. Професійно-педагогічна діяльність учителя сучасної школи

Сутність, специфіка і мета педагогічної діяльності. Структура педагогічної діяльності та її компоненти.

Основні види педагогічної діяльності. Педагогічна діяльність як система. Рівні педагогічної діяльності. Функції професійно-педагогічної діяльності. Творчий характер педагогічної діяльності.

Тема 4-5. Учитель як суб'єкт педагогічної діяльності

Професійно зумовлені вимоги до особистості вчителя. Педагогічне покликання вчителя. Професійно-особистісні якості сучасного вчителя. Роль особистісних якостей учителя в педагогічній діяльності. Загальні та педагогічні здібності. Педагогічна позиція.

Модель професійної компетентності вчителя. Вимоги до теоретичної та практичної готовності вчителя. Професіограма вчителя інформатики.

Основи педагогічної майстерності. Професійна етика і педагогічний такт учителя. Майстерність вчителя як професійне управління педагогічною діяльністю.

Тема 6-7. Загальна і професійна культура вчителя. Культура педагогічного спілкування

Сутність і структура загальної культури особистості. Взаємозв'язок загальної і професійної культури. Педагогічна культура як частина загальнолюдської культури. Основні компоненти педагогічної культури вчителя. Рівні сформованості професійно-педагогічної культури. Культура педагогічного мислення. Педагогічне кредо вчителя.

Спілкування як основа педагогічної діяльності. Стили педагогічного спілкування. Роль та значення педагогічного спілкування для ефективної взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу.

Тема 8. Професійне самовиховання майбутнього вчителя

Самовиховання в системі підготовки майбутнього вчителя. Технологія професійного самовиховання вчителя. Самопізнання як передумова самовиховання майбутнього педагога. Самовиховання майбутнього вчителя як система.

Професійне зростання вчителя. Професійна самоосвіта майбутнього вчителя.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми і план заняття	Кількість годин
1.	<p>Тема 1. Школа – основне місце професійної діяльності майбутнього вчителя</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роль і місце закладу загальної середньої освіти в системі освіти України. 2. Характеристика основних освітніх закладів. 3. Завдання школи у світлі Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту». 4. Особливості розвитку сучасного школяра. 	2
2.	<p>Тема 2. Педагогічна професія та її соціальне значення у суспільстві</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Виникнення та розвиток педагогічної професії. 2. Видатні педагоги і їх професійна діяльність. 3. Особливості педагогічної професії. Функції вчительської професії. 4. Соціальна цінність педагогічної професії, гуманістичний характер педагогічної праці. 	2
3.	<p>Тема 3. Педагогічна діяльність: сутність, структура, функції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність педагогічної діяльності. 2. Структура педагогічної діяльності. Основні види педагогічної діяльності. 3. Функції педагогічної діяльності. 4. Стили та рівні педагогічної діяльності. 	2

Продовження таблиці

4.	<p>Тема 4-5. Особистість учителя та його професійна діяльність</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Учитель і його професійно-педагогічна діяльність. 2. Особистісні якості вчителя. Педагогічна позиція сучасного вчителя. 3. Професійна компетентність вчителя та її структура. 4. Професіограма вчителя інформатики. 5. Педагогічна майстерність вчителя та її компоненти. 	4
5.	<p>Тема 6-7. Професійна культура вчителя. Педагогічне спілкування</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Професійно-педагогічна культура педагогічного мислення. 2. Складові педагогічної культури. 3. Інформаційна культура педагога. 4. Мистецтво педагогічного спілкування. 5. Педагогічний конфлікт і причини його виникнення. 6. Психолого-педагогічні умови ефективності спілкування. 	4
8.	<p>Тема 8. Самовиховання в системі підготовки майбутнього вчителя</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роль професійного самовиховання і саморозвитку у становленні педагога. 2. Технологія професійного самовиховання майбутнього педагога. 3. Етапи та методи самовиховання. 4. Планування програми професійного самовиховання. 	2

Семінарське заняття № 1.

Школа – основне місце професійної діяльності майбутнього вчителя

1. Роль і місце закладу загальної середньої освіти в системі освіти України.
2. Характеристика основних освітніх закладів.
3. Завдання школи у світлі Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту».
4. Роль освіти у розвитку сучасного школяра.

Ключові слова: освіта, система освіти, заклад загальної середньої освіти, виховання, навчання, розвиток, педагогічний процес.

Завдання до самопідготовки.

1. Ознайомитись із Законом України «Про повну загальну середню освіту» та опрацювати основні положення.
2. Опрацювати та охарактеризувати основні положення Декларації прав дитини.
3. Створити мультимедійну презентацію «Конвенція про права дитини».
- ⌚ Підготувати доповідь на тему: «Школа як модель суспільства, провідний інститут виховання підростаючого покоління».

Рекомендована література: 2; 3; 5; 6; 15; 16; 17.

Семінарське заняття № 2.

Педагогічна професія та її соціальне значення у суспільстві

1. Виникнення та розвиток педагогічної професії.
2. Видатні педагоги і їх професійна діяльність.
3. Особливості педагогічної професії. Функції вчительської професії.
4. Соціальна цінність педагогічної професії, гуманістичний характер педагогічної праці.

Ключові слова: вчитель, професія, особистість учителя, педагогічна діяльність, гуманістична спрямованість.

Завдання до самопідготовки.

- ⌚ Дискусійне питання. 1. «Дітей слід вчити легко і радісно, щоб напій науки проковтнути без побоїв, без крику, без огиди, словом, привітно і приємно» (Я.-А. Коменський);

2. Іван Франко сказав: «Школа учителем стоїть». У «Великих роковинах» Каменяр звертався до теперішніх і майбутніх педагогів: «Кожен думай, що на тобі мільйонів стан стоїть, що за долю мільйонів мусиш дати ти одвід».

? Хто ж він – педагог, учитель? Чому ця прадавня професія залишається такою ж потрібною як за часів Конфуція, Аристотеля, Платона і Сократа, Володимира Мономаха, Григорія Сковороди?

Рекомендована література: 2; 3; 5; 6; 10; 11; 12; 13; 14.

Семінарське заняття № 3.

Педагогічна діяльність: сутність, структура, функції

1. Сутність педагогічної діяльності.
2. Структура педагогічної діяльності. Основні види педагогічної діяльності.
3. Функції педагогічної діяльності.
4. Стилї та рівні педагогічної діяльності.

Ключові слова: педагогічна діяльність, кваліфікація, види педагогічної діяльності, викладання, виховна робота.

📖 Завдання до самопідготовки.

☐ Прочитати поданий нижче роздум про цілі педагогічної діяльності:

Діяльність освітянина, як і того, хто здобуває освіту, має ту саму мету. Задача науки освіти є тільки вивчення умов збігу цих двох прагнень до однієї загальної мети, указівки на ті умови, що перешкоджають цьому збігу.

Порівняти цю позицію із сучасним розумінням цілей педагогічної діяльності. Чим вони різняться?

📖 Завдання для «презентації». Діяльність сучасного вчителя: ремесло чи творчість.

☐ Написати та презентувати оголошення «На роботу в школу потрібен ... вчитель». У тексті оголошення акцентувати на особливостях педагогічної професії.

Рекомендована література: 1; 2; 3; 5; 6; 7; 8; 11; 13; 14.

Семінарське заняття № 4-5.

Особистість учителя та його професійна діяльність

1. Учитель і його професійно-педагогічна діяльність.

2. Особистісні якості вчителя. Педагогічна позиція сучасного вчителя.
3. Професійна компетентність вчителя та її структура.
4. Професіограма вчителя.
5. Педагогічна майстерність вчителя та її компоненти.

Ключові слова: педагогічне покликання, педагогічна позиція, педагогічні здібності, професіограма, професійна компетентність, педагогічна майстерність.

Завдання до самопідготовки.

 Скарбниця думок: Учитель для школи – це те саме, що Сонце для Всесвіту (А. Дістерверг). Лише той Учитель, хто живе так, як навчає (Г. Сковорода). Хороші вчителі створюють хороших учнів (М. Остроградський). Щоб дати дітям іскринку знань, вчителю потрібно ввібрати ціле море світла (В. Сухомлинський).

 Дискусійне питання. За умов переходу на сучасні інформаційні технології, розширення можливостей самостійного отримання інформації роль учителя знижується чи зростає? Наведення аргументів.

Прокоментувати вислів К. Ушинського: «Тільки характером можна виховати характер». Скласти словесні портрети ідеального вчителя та ідеального учня.

Рекомендована література: 2; 3; 4; 5; 6; 9; 11; 13; 14.

Семінарське заняття № 6-7.

Професійна культура вчителя. Педагогічне спілкування

1. Професійно-педагогічна культура педагогічного мислення.
2. Складові педагогічної культури.
3. Інформаційна культура педагога.
4. Мистецтво педагогічного спілкування.
5. Педагогічний конфлікт і причини його виникнення.
6. Психолого-педагогічні умови ефективності спілкування.

Ключові слова: професійна культура, педагогічне мислення, педагогічне спілкування, стилі спілкування, конфлікт, конфліктна ситуація.

Завдання до самопідготовки.

Скласти схему професійно-педагогічної культури вчителя. Описати її компоненти.

 Дискусійне питання. Прочитати поданий нижче вислів:

Якщо вчитель має лише любов до справи, він буде гарний учитель. Якщо вчитель має лише любов до учня, як батько, мати, він буде краще того вчителя, що прочитав усі книги, але не має любові ні до справи, ні до учнів. Якщо вчитель поєднує в собі любов до справи і до учнів, він – досконалий учитель.

Чи досить цих умов для успішної професійно-педагогічної діяльності?

📖 Завдання для «презентації». Pozнайомитись із досвідом учителів-новаторів і виписати ситуації творчого підходу у вирішенні конфліктних ситуацій.

Рекомендована література: 2; 3; 4; 5; 6; 9; 11; 14.

Семінарське заняття № 8.

Самовиховання в системі підготовки майбутнього вчителя

1. Роль професійного самовиховання і саморозвитку у становленні педагога.
2. Технологія професійного самовиховання майбутнього педагога.
3. Етапи та методи самовиховання.
4. Планування програми професійного самовиховання.

Ключові слова: виховання, самовиховання, самопізнання, методи самовиховання.

📖 *Завдання до самопідготовки.*

📖 Робота у мікрогрупах. Презентація «Вчительське портфоліо».

● Питання для роздумів: Як ви розумієте вислів: «Педагог повинен уміти керувати власним розвитком»?

● Питання для роздумів: Що мав на увазі видатний український філософ Григорій Сковорода, виділивши три головних об'єкти виховного впливу: розум людини, серце людини, волю людини?

Рекомендована література: 2; 3; 4; 5; 6; 8; 11; 14.

САМОСТІЙНА РОБОТА ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ

Самостійна робота є важливою складовою вивчення навчальної дисципліни «Вступ до педагогічної професії» та здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до семінарських занять;
- підготовка доповідей та тематичних повідомлень;
- конспектування й аналіз першоджерел;
- підготовка практичних завдань до семінарських занять;
- виконання завдань при підготовці до семінарських занять (мікродослідження, есе та ін.);
- підготовка усних виступів (презентація дослідження, тематичних повідомлень);
- підготовка до підсумкового модульного контролю та заліку.

Підготовка теоретичних питань до семінарських занять передбачає опрацювання питань теми, які виносяться на семінарське заняття. Питання могли розглядати як під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки:

- Визначити питання для підготовки (необхідно розглянути усі питання, зазначені у плані семінарського заняття).
- Опрацювати матеріали лекційного заняття, якщо дані питання включені до лекційного курсу.
- Визначити та опрацювати розділи (розділи, теми або параграфи) навчальних посібників, у яких розкрито питання семінарського заняття.
- Скласти план відповіді на кожне питання.
- Визначити основні поняття, які потрібно засвоїти.
- Проаналізувати, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Скласти короткий конспект (схеми, таблиці або графіки) на основі прочитаного матеріалу для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу.
- Визначити недостатньо зрозумілі аспекти опрацьованого матеріалу та звернутися на консультації до викладача.

Конспектування першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування можуть пропонуватися статті з фахових журналів, розділи монографій або підручників.

Алгоритм підготовки:

- Прочитати запропоноване першоджерело.

- Оформити бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані).
- Скласти план та для кожного пункту плану виділити основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі.
- Представити прочитаний текст у вигляді тез або анотації, використовуючи, при потребі, схеми, таблиці, графіки тощо.
- Для самоперевірки переказати статтю, використовуючи власний конспект.

Підготовка до семінарських занять передбачає структурно-методологічний аналіз питань, виконання завдань, зокрема проведення досліджень, обробку та оформлення їх результатів.

Алгоритм підготовки:

- Уважно прочитати вимоги до виконання завдань у змісті методичних рекомендацій до теми.
- На основі плану визначити обсяг та зміст завдання; спосіб його виконання, необхідні методи, техніки, матеріали.
- Ознайомитися з проблематикою завдання, користуючись літературою, зазначеною для підготовки до семінарського заняття. Проаналізувати можливі труднощі, спробувати усунути ризик їх виникнення самостійно, при відсутності такої можливості – звернутися до викладача.
- Виконувати завдання поетапно, дотримуючись плану. При потребі звертатися до викладача.
- Підготувати звіт за результатами проведеної роботи, орієнтуючись на вимоги прописані у завданні.

Есе (фр. *essai* «спроба, проба, нарис», від лат. *exagium* «зважування») – літературний жанр прозового твору невеликого обсягу й вільної композиції.

Алгоритм написання есе:

- Вибір теми та обдумування проблеми (ідеї, приклади).
- Написати план есе, визначити структуру та зміст. Поставити собі декілька питань стосовно тематики. Формулювання відповідей на них допоможе у написанні основної частини. Визначити стилістику, чітко окреслити проблему. Самостійно написати структуру есе, якщо воно невелике за обсягом, нескладно. Структура нагадує ланцюжок із кілець. Спочатку висувається теза, потім пишуться кілька аргументів до неї. Теза доведена, переходимо до наступного.
- Підібрати матеріал (книги, статті, інтернет-ресурси тощо). Виписати все, що здається потрібним, цікавим та стосується теми (поняття, асоціації, цитати, афоризми, протиріччя, приклади, тези, думки, аргументи).

- Написати есе. Обов'язково перевірити структуру: чи є логічний зв'язок між абзацами, чи в єдиному стилі написано роботу, чи немає зайвої інформації. Есе повинне вийти коротким і лаконічним.

Підготовка до підсумкового модульного контролю (МК) та заліку має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання:

- Ознайомитися з переліком питань та завдань до МК або заліку.
- Переглянути зміст кожного питання, користуючись конспектами або навчальними посібниками.
- Визначте рівень знань з кожного питання.
- Визначити питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо).
- Переказати теоретичні питання для самоперевірки та кращого засвоєння.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Завдання «Карта професій». Людину, яка вперше обирає собі професію, можна порівняти з подорожнім на роздоріжжі. Наскільки легше довелось б мандрівникові, якби у нього була карта місцевості. Щоб орієнтуватися у величезному світі професій, спробуйте створити своєрідну карту. Територіями на цій карті будуть групи подібних за своїми характеристиками професій. Особливе місце на Вашій карті має зайняти педагогічна професія. На карті відобразити зв'язки вчительської професії з іншими професіями. Представити роботу для колективного обговорення.
2. Провести серед студентів групи мікродослідження на тему «Що я знаю про професію вчителя». Провести опитування відповідно до запитань (див. додаток А). Оформити як звіт.
3. Провести серед студентів групи мікродослідження на тему «Ваші професійно-особистісні якості». При заповненні таблиці можна вибирати одну або кілька варіантів відповідей. Запитання можна змінювати чи доповнювати – творіть! (див. додаток Б). Оформити як презентацію.
4. Написати есе на тему «Учитель ХХІ століття».
5. Скласти план / програму самовиховання і самоосвіти з коментарями («Лист самому собі»).

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Навчальні досягнення студентів оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок. Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до визначених видів й термінів контролю.

Сума отриманих студентом балів в інтервалі від 1 до 100.

Бали нараховуються за таким співвідношенням:

- семінарські заняття – 32 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів – 32;
- модульний контроль (тестовий контроль) – 28 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів – 28;
- самостійна робота – 40 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів – 40;

Критерії оцінювання на семінарському занятті

4 бали – активна участь студента у семінарському занятті, озвучена повна доповідь на одне з питань заняття, що окрім реферування літератури включає й самостійні змістовні судження та висновки з окресленого питання, висловлювання суджень з апелюванням до особистісного досвіду, елементів наукових знань;

3 бали – участь студента на певних етапах заняття, озвучена цілісна доповідь на одне з питань заняття, самостійні висновки;

2 бали – озвучена доповідь щодо питання заняття, змістовні судження, участь на деяких етапах заняття;

1 бал – доповідь із частини питання, відтворення готових знань; участь у певних видах пізнавальної діяльності, обговорення; участь у занятті, групових видах діяльності.

Критерії оцінювання самостійної роботи

10 балів – тема відповідає поставленій меті, розкрита послідовно, глибоко та логічно. Підбір джерельної бази, критичний аналіз суті та змісту науково-педагогічної літератури. Виклад фактів, ідей, результатів дослідження структурно та в логічній послідовності; зроблено аргументовані висновки.

9–7 бали – тема розкрита недостатньо повно, допущено окремі неточності; подано частково результати дослідження; здійснено аналіз літератури; зроблено висновки.

6–5 – тема розкрита неповно, допущено окремі неточності, частково подано аналіз наукової літератури; зроблено власні висновки.

4–3 – тема розкрита частково, допущено окремі неточності, зроблено власні висновки.

1–2 бали – тема розкрита поверхово, відсутні власні висновки.

Вимоги до письмових робіт

Виконуючи письмову (самостійна робота, мікродослідження) роботу, студенти опрацюють науково-методичну літературу, формують завдання, аналізують, здійснюють дослідження, роблять висновки. Оцінюється якість та оригінальність наведених аргументів.

Максимальна оцінка за самостійну роботу – 40 балів (мікродослідження – 20 балів; самостійна робота – 20 балів).

Дотримання норм академічної доброчесності забезпечується заборонаю плагіату та списування. Очікується, що роботи студента вирізнятиметься оригінальністю, власними міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання, списування, часткове чи повне запозичення матеріалу з робіт інших студентів є проявом академічної недоброчесності. Виявлення зазначених ознак у письмовій роботі студента є підставою для її незарахування. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1 (поточна робота, тестування, самостійна робота)			Сума
Змістовий модуль 1 Т1 – Т8			100
100			
ПР	СР	МТ	
32	40	28	

☞ Т1, Т2 ... Т8 – теми змістових модулів, ПР – поточна робота, СР – самостійна робота, МТ – модульне тестування

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ

1. Роль та значення освіти в соціально-економічному, технічному прогресі сучасного суспільства.
2. Виникнення та становлення професії вчителя. Видатні педагоги.
3. Особливості педагогічної професії.
4. Педагогічна діяльність (мета, сутність, специфіка).
5. Структура педагогічної діяльності, характеристика її компонентів.
6. Функції педагога.
7. Педагогічні вміння вчителя.
8. Професійно-особистісні якості сучасного вчителя.
9. Сучасні вимоги до вчителя.
10. Суспільна значущість професії педагога.
11. Поняття про педагогічну культуру, її головні складові.
12. Головні ознаки педагогічної культури педагога.
13. Педагогічна спрямованість як важлива умова входження у професійну педагогічну діяльність.
14. Педагогічний досвід (професійна компетентність, психолого-педагогічна ерудиція).
15. Поняття про педагогічну майстерність, її складові компоненти.
16. Гуманістична спрямованість педагога.
17. Професійна етика і педагогічний такт учителя.
18. Педагогічна майстерність та авторитет педагога.
19. Поняття про педагогічну техніку вчителя, її структура.
20. Культура педагогічного спілкування.
21. Здатність педагога до саморегулювання.
22. Використання прийомів саморегулювання.
23. Шляхи вольового впливу на емоційну сферу особистості вчителя, студента.
24. Спільне і відмінне у театральному та педагогічному мистецтвах.
25. Педагогічне спілкування (сутність, функції, особливості, принципи, критерії).
26. Рівні й стилі педагогічного спілкування.
27. Структура педагогічного спілкування.
28. Поняття про конфлікти у педагогічних ситуаціях, їхня типологія, причини.
29. Способи поведінки педагога у конфліктних ситуаціях.
30. Самовиховання майбутнього вчителя як система.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Тестові завдання до курсу «Вступ до педагогічної професії»

1. *Педагогічна діяльність – це:*

- 1) робота вчителя, яка полягає у навчанні дітей;
- 2) вид діяльності, при якій вчитель виконує свої обов'язки відповідно до вимог нормативних документів;
- 3) робота, яка спрямована на передачу соціального досвіду;
- 4) вид діяльності, змістом якої є навчання, виховання, освіта та розвиток підростаючого покоління.

2. *Предметом педагогічної діяльності є:*

- а) людська істота з неповторними, індивідуальними якостями;
- б) структура навчальних предметів;
- в) організація системи виховних заходів;
- г) процес аналізу становлення особистості.

3. *У якому документі окреслено мету професійної діяльності вчителя?*

- а) Закон України «Про загальну середню освіту»;
- б) Закон України «Про освіту»;
- в) Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти»;
- г) Закон України «Про вищу освіту».

4. *Яка головна соціальна функція вчителя:*

- 1) передача узагальненого досвіду попередніх поколінь;
- 2) навчальна;
- 3) виховна;
- 4) розвивальна?

5. *Професійна педагогічна спрямованість це:*

- 1) комплекс якостей особистості;
- 2) стійкий сукупність стійких мотивів;
- 3) інтерес до педагогічної професії;
- 4) престижність професії.

6. *Основні види педагогічної діяльності:*

- 1) спілкування;
- 2) консультування;
- 3) викладання і виховна робота;

4) контроль.

7. *Хто може займатися педагогічною діяльністю:*

- 1) професіонал, який володіє необхідними знаннями і вміннями;
- 2) доросла людина;
- 3) батьки;
- 4) людина, яка має вищу освіту?

8. *Суб'єкт-суб'єктні відносини характеризуються:*

- 1) ставленням до учня як до рівноправного учасника освітнього процесу;
- 2) суб'єктивізмом оцінки вчителя;
- 3) ставленням до учня як до виконавця;
- 4) надаванням постійної допомоги учневі.

9. *Професійна компетентність педагога – це:*

- 1) високий рівень знань;
- 2) високий рівень кваліфікації;
- 3) знання фахівцем меж своїх повноважень;
- 4) вміння спілкуватися.

10. *Що повинно бути спільним для людей, які займаються педагогічною діяльністю:*

- 1) бажання вчитися і розвиватися;
- 2) вміння контролювати;
- 3) правильно оцінювати результат;
- 4) бути справедливим?

11. *Якості пріоритетні для вчителя:*

- 1) професійно-педагогічні;
- 2) суспільні;
- 3) індивідуальні;
- 4) особистісні?

12. *Гуманістична функція педагогічної професії полягає у:*

- 1) розвитку особистості і творчої індивідуальності учня;
- 2) використання будь-яких засобів і досягнення мети;
- 3) формування законослухняного громадянина;
- 4) дотриманні принципів вільного виховання.

13. У структуру педагогічної діяльності не входять:

- 1) педагогічні здібності;
- 2) педагогічні цілі і завдання;
- 3) педагогічні засоби і способи;
- 4) результати педагогічної діяльності.

14. До мотивів, які свідчать про педагогічну спрямованість особистості, належить:

- 1) усвідомлення високої місії вчителя;
- 2) домінування;
- 3) бажання керувати іншими;
- 4) відповідальне ставлення до справи.

15. Результат навчання за фахом, рівень підготовленості до виконання певного виду професійної діяльності називається:

- 1) кваліфікацією;
- 2) спеціалізацією;
- 3) напрямком;
- 4) професією.

16. До комунікативних помилок педагогічного спілкування належать:

- 1) невміння організувати діяльність учнів;
- 2) невміння планувати свою діяльність;
- 3) демонстрація вчителем своєї переваги;
- 4) залякування.

17. Здатність контролювати себе, володіти ситуацією – це:

- 1) спостережливість;
- 2) педагогічна винахідливість;
- 3) емоційна стійкість;
- 4) педагогічна кмітливість.

18. Основою педагогічного такту є:

- 1) почуття міри, уміння знайти правильне застосування засобів впливу на учнів;
- 2) глибоке знання психології дитини, індивідуального підходу;
- 3) прояв деяких якостей особистості вчителя;
- 4) певне знання деяких впливів на учня.

19. *Організація навчальної роботи вчителя передбачає два етапи: підготовчий і ...*

- 1) творчий;
- 2) виконавчий;
- 3) змістовий;
- 4) цільовий.

20. *Комплекс особистісно-ділових якостей педагога, що гарантує продуктивність його діяльності та забезпечує ефективність взаємодії з усіма суб'єктами процесу освіти (колегами, дітьми, батьками) – це:*

- 1) педагогічна техніка;
- 2) педагогічна майстерність;
- 3) педагогічна технологія;
- 4) педагогічне кредо.

21. *Який компонент педагогічної майстерності забезпечує використання вчителем найбільш продуктивних дидактичних методів і засобів?*

- 1) педагогічна техніка;
- 2) педагогічна спрямованість;
- 3) педагогічний хист;
- 4) педагогічні здібності.

22. *Емоційно забарвлений стереотип сприймання образу вчителя у свідомості вихованців, колег, соціального оточення – це:*

- 1) позиція;
- 2) імідж;
- 3) стиль;
- 4) здібність.

23. *Який компонент педагогічної майстерності охоплює «любов до дітей»?*

- а) педагогічна техніка;
- б) гуманістична спрямованість;
- в) професійна компетентність;
- г) педагогічні здібності.

24. *Яка моральна якість є найважливішою для вчителя:*

- 1) любов до дітей;
- 2) відповідальність;
- 3) строгість;
- 4) патріотизм?

25. *Домінуючим мотивом педагогічної діяльності є:*

- 1) гуманістичне ставлення до людини;
- 2) престижність роботи в освітньому закладі;
- 3) рівень оплати праці;
- 4) самоактуалізація.

26. *Професійна самоосвіта це:*

- 1) цілеспрямована самостійна діяльність з удосконалення та набування знань;
- 2) читання художньої літератури;
- 3) читання публіцистичної літератури;
- 4) методичне вдосконалення.

27. *Що слугує якістю системоутворюючої характеристики педагогічної діяльності:*

- 1) мета;
- 2) виховна середовище;
- 3) особистість учителя;
- 4) практична діяльність?

28. *Система домінуючих мотивів (інтерес до професії вчителя, педагогічне покликання, професійно-педагогічні наміри і схильності) становлять основу:*

- 1) педагогічного покликання;
- 2) професійної спрямованості;
- 3) педагогічної майстерності;
- 4) професійної культури.

29. *Під поняттям «креативність» учителя розуміємо:*

- 1) здатність активно впливати на іншу особистість;
- 2) професійну проникливість;
- 3) здатність до творчості;
- 4) здатність викликати позитивні емоції.

30. *Кваліфікаційна характеристика, що містить сукупність професійно значимих якостей, здібностей, знань, умінь, навичок – це:*

- 1) педагогічна майстерність;
- 2) професіограма;
- 3) педагогічна компетентність;
- 4) соціальна компетентність.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ, 1997.
2. Мазоха Д. С. На шляху до педагогічної професії (Вступ до спеціальності): навч. посіб. Київ, 2005.
3. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії: навч. посіб. Київ, 2010.
4. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. І. А. Зязюна. Київ, 2004.
5. Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії: навч. посіб. Тернопіль, 2009.
6. Якса Н.В. Основи педагогічних знань: навч. посіб. Київ, 2007.

Додаткова

7. Біляковська О. Система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні: порівняльний аналіз : монографія. Львів, 2020.
8. Педагогічний пошук / упорядн. І. Н. Баженова. Київ, 1988.
9. Синиця І. О. Педагогічний такт і майстерність вчителя. Київ, 1981.
10. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. Київ, 1985.
11. Сухомлинський В. О. Вибр. Твори : в 5 т. Київ, 1980.
12. Українська педагогіка в персоналіях: навч. посіб. / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ, 2005.
13. Ушинський К. Д. Вибр. Пед. твори. Київ, 1983.
14. Щербань П. М. Прикладна педагогіка: навч.-метод. посібн. Київ, 2002.

Інтернет-джерела

15. Закон України «Про освіту» від 16.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
16. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
17. Наказ Міністерства освіти і науки України № 776 від 16.07.2018 року «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.

ДОДАТКИ

Додаток А

№ п/п	Варіанти відповідей	Ваша думка	К-сть виборів одногогрупниками
1.	<i>Чим привабила Вас обрана професія вчителя?</i>		
	Можливістю спілкуватися з дітьми		
	можливістю навчати і виховувати		
	інтересом до предмета викладання		
	творчим характером учительської праці		
	можливістю передавати знання		
	Ваш варіант відповіді		
2.	<i>У чому Ви вбачаєте основну мету роботи вчителя?</i>		
	Озброїти учнів міцними знаннями		
	«залюбити» їх у свій предмет		
	навчити самостійно мислити та працювати		
	розвивати в учнях прагнення постійного самовдосконалення		
	Ваш варіант відповіді		
3.	<i>Які цілі Ви ставили перед собою, коли вступали до ЗВО?</i>		
	Отримати потрібну, важливу для суспільства професію		
	матеріально забезпечити своє майбутнє		
	яскраво та цікаво прожити студентські роки		
	влаштувати своє особисте життя		
	здійснити мрію працювати з дітьми		
	стати освіченою, культурною людиною		
	ніяких, це вийшло випадково		
	Ваш варіант відповіді		
4.	<i>Коли Ви закінчите ЗВО, то:</i>		
	зробите усе, щоб працювати у школі		
	якщо не потрапите до школи, особливої трагедії не трапиться		
	підете працювати куди завгодно, тільки не до школи		
	ще не вирішили остаточно, що робити		
	що буде, то буде, зараз важко загадувати		
	Ваш варіант відповіді		

При заповненні таблиці можна вибрати одну чи одразу кілька зазначених відповідей (якостей). Запишіть у таблицю загальну цифру у відсотках. Наприклад, з 10 студентів групи 5 вказали на те, що в професії вчителя їх приваблює можливість спілкування з дітьми. Отже, проти цієї ознаки треба записати 50 %. Порівняйте ці дані з вашою думкою. Прокоментуйте отримані результати, запропонуйте своє пояснення їм, виявіть найбільш істотні тенденції і т. д. Текст таблиці з коментарями буде вашим звітом.

Додаток Б

№	Питання	Ваша думка	Думка одногрупників
1.	У чому Ваша «сила» як майбутнього вчителя: - в умінні взаємодіяти з дітьми; - у гарному характері та почутті гумору; - у прекрасній теоретичній підготовці; - у любові до дітей; - (Ваш варіант відповіді)		
2.	У чому Ваша «слабкість» як майбутнього вчителя: - у відсутності практичного досвіду проведення уроків; - у невмінні налагодити спілкування з дітьми; - у нестачі терпіння; - у слабкій теоретичній підготовці; - (Ваш варіант відповіді)		
3.	Учитель повинен мати спеціальні педагогічні здібності: -так; -ні.		
4.	Якщо так, то які саме: - комунікативні; - організаторські; - розумові; - уміння володіти собою; - спостережливість; - емоційна стійкість; - уміння керувати іншими; - здатність до творчості; - динамізм; - (Ваш варіант відповіді)		

Проаналізуйте отриманий результат, виділіть найбільш цікаві дані, отриману інформацію, як ілюстрацію, включіть до основних положень презентації.

ВИСЛОВИ ВИДАТНИХ УЧЕНИХ, ПЕДАГОГІВ

Якщо медикам ми ввіряємо наше здоров'я, то вихователям ввіряємо моральність і розум дітей наших, ввіряємо їхні душі, а разом з тим і майбутнє нашої вітчизни.

К. Ушинський

* * *

Учитель готується до гарного уроку все життя... Така духовна і філософська основа нашого фаху і технологія нашої праці. *В. Сухомлинський*

* * *

Щоб відкрити перед учнями іскорку знань, учителю треба увібрати море світла, ні на хвилину не відходячи від променів сонця людської мудрості.

В. Сухомлинський

* * *

Хороший вихователь повинен обов'язково вести щоденник своєї роботи, в якому записувати окремі спостереження за вихованцями, випадки, які характеризують ту чи іншу особу, бесіди з нею, рух вихованця вперед, аналізувати явища кризи або перелому, які бувають в усіх дітей в різному віці. *А. Макаренко*

* * *

Педагогічна теорія повинна бути чуйним компасом, що вказує, куди і як вести дитину, світлом, що осяює практику. *В. Сухомлинський*

* * *

Майстром педагогічної праці найшвидше стає той, хто відчув у собі дослідника.

В. Сухомлинський

* * *

Треба завжди пам'ятати правило: якомога більше вимог до вихованця, якомога більше поваги до нього. *А. Макаренко*

* * *

Майстерність вихователя не є якимось особливим мистецтвом, що вимагає таланту, але це спеціальність, якої треба навчити, як треба навчити лікаря його майстерності, як треба навчити музиканта. *А. Макаренко*

* * *

Щоб стати справжнім вихователем дітей, потрібно віддати їм своє серце.

В. Сухомлинський

* * *

Гарний учитель не завжди приходиться до школи з уже готовими якостями. Часто доводиться добирати людину, яка має лише відповідні дані для тієї всебічної підготовленості, про яку говорили вище. Потім починається копітка робота з цією людиною і вона стає добрим вчителем насамперед завдяки обстановці творчої праці педагогічного колективу і учнів. *В. Сухомлинський*

* * *

Програми в усіх школах одні й ті ж, підручники однакові, але школи різні, тому що різні вчителі. Школа – це передусім учитель. Особистість учителя – наріжний камінь виховання. *В. Сухомлинський*

* * *

Так, діти ненавидять учителів, від яких ніколи не діждешся схвалення або визнання того, що добре зроблено. А в деяких входить у систему ніколи не хвалити; це вбиває прагнення до досконалості: хто лає, повинен уміти й хвалити.

К. Ушинський

* * *

Виховує все: люди, речі, але перш за все – люди. З них на першому місці – батьки і педагоги. З усім складним світом оточуючої дійсності дитина входить у безконечну кількість стосунків, кожний з яких неминуче розвивається, переплітається з іншими, ускладнюється фізичним і моральним зростанням самої дитини. *А. Макаренко*

* * *

Поганий учитель подає істину, добрий – вчить її знаходити. *А. Дістервег*

* * *

Добрий вихователь відрізняється від поганого тільки кількістю зроблених помилок і завданої дітям шкоди. *Я. Корчак*

* * *

Справжня інтелігентність – високий рівень розвитку інтелекту, освіченість у галузі предмета викладання, ерудиція, висока культура поведінки. Без особистого безпосереднього впливу вихователя на вихованця справжнє виховання, що проникає в характер, неможливе. Лише особистість може впливати на розвиток і визначення особистості, лише характером можна створити характер. *К. Ушинський*

* * *

Щоб відкрити перед учнями іскорку знань, учителяві треба увібрати море світла, ні на хвилину не відходячи від променів вічно сяючого сонця знань, людської мудрості. *В. Сухомлинський*

* * *

Змушений приховувати і обминати труднощі, вихователь легко може деморалізуватись, стати лицемірним, розчаруватись і розледачити... Виникають скарги на невдячну працю: якщо Бог хоче когось покарати, то робить його вихователем. *Я. Корчак*

* * *

Першою і найбільш потрібною учителяві якістю хай буде добронравність. Бо він є дзеркалом, дивлячись в яке, юнаки бачать весь розквіт доброчесті... Отже, хай буде учитель дзеркалом добрих звичаїв, і чого вчить або вчити збирається, те саме, як на зразкові хай показує на самому собі. *О. Духнович*

* * *

Щоб бути хорошим викладачем, необхідно любити те, що викладаєш, і любити тих, кому викладаєш. *В. Ключевський*

* * *

Шкільні вчителі володіють владою, про яку прем'єр-міністри можуть тільки мріяти. *В. Черчилль*

* * *

Щоб навчити іншого, потрібно більше розуму, ніж щоб навчитися самому.

М. Монтень

* * *

Учитель – людина, яка може робити важкі речі легкими. *Р. Емерсон*

* * *

Тим, хто хоче вчитися, часто шкодить авторитет тих, хто вчить. *Цицерон*

* * *

Хто осягає нове, плекаючи старе, той може бути вчителем. *Конфуцій*

* * *

Ті, у яких ми вчимося, правильно називаються нашими вчителями, але не всякий, хто вчить нас, заслуговує це ім'я. *Й.-В. Гете*

ПЕДАГОГІЧНА СКАРБНИЧКА

Вимоги до діяльності вчителя

1. Систематичне піклування про всебічний розвиток дитини.
2. Любов до дітей і кожної окремої дитини.
3. Повага до дитини, вміння бачити у кожній людині особистість.
4. Віра в дитину, як запорука педагогічного успіху.
5. Глибоке знання дитини.
6. Розуміння дитини – педагогічна емпатія.
7. Бережливе ставлення до духовного світу і природи дитини.
8. Вміння розвивати у дитини почуття власної гідності.
9. Вміння включати дитину в коло інтересів, життя і турбот інших людей.
10. Бути другом, мудрим порадником дитини.

Правила ефективного спілкування

1. Щиро цікавтеся іншими людьми.
2. Посміхайтеся – це ключ до симпатії.
3. Пам'ятайте, що ім'я людини – найсолодший і найважливіший для неї звук.
4. Будьте хорошим слухачем (стимулюйте, заохочуйте інших розповідати про себе).
5. Завжди запевняйте співрозмовника у значимості його особистості.
6. Давайте іншим те, що хотіли б отримати від інших.
7. Вчіться у кожної людини.

Десять правил уміння слухати

1. Перестаньте постійно говорити.
2. Допмагайте співрозмовнику відкритися у спілкуванні.
3. Продемонструйте, що ви готові слухати.
4. Усуньте роздратовані моменти, не стукайте по столу, не перекладайте папери, не малюйте під час розмови.
5. Співпереживайте співрозмовнику.
6. Будьте терплячі: не економте час, не перебивайте, не крокуйте до дверей.
7. Стримуйте роздратованість, надавайте словам емоційного змісту.
8. Не допускайте суперечок (перемога у суперечці – це поразка).
9. Задавайте питання, які б стимулюють співрозмовника та свідчать про те, що ви його слухали.
10. Щоб слухати, необхідні обидва вуха: перше сприймає зміст, друге чуттєво відображує його.

Мотиви вибору професії

Методика визначення мотивів вибору педагогічної професії

Прочитайте твердження, які характеризують будь-яку професію (Табл. 1). Подумайте, якою мірою кожне з них вплинуло на ваш вибір професії та оцініть кожне з тверджень за 5-бальною шкалою (5 – визначально вплинуло; 4 – дуже вплинуло; 3 – посередньо вплинуло; 2 – слабо вплинуло; 1 – ніяк не вплинуло).

Таблиця 1

№ п/п	Твердження	Бал	Тип мотивації
1	Передбачає спілкування з різними людьми		і
2	Подобається батькам		-
3	Високе почуття відповідальності		с
4	Змога змінити місце проживання		+
5	Відповідає моїм здібностям		і
6	Дає змогу обмежитись наявним обладнанням		-
7	Приносить користь людям		с
8	Сприяє розумовому / фізичному розвитку		і
9	Високооплачувана професія		+
10	Можливість працювати близько від дому		+
11	Престижна професія		-
12	Сприяє зростанню професійної майстерності		с
13	Єдино можлива в обставинах, що склалися		с
14	Уможливорює реалізацію здібностей до управлінської діяльності		і
15	Приваблива		+
16	Наближена до улюбленого шкільного предмета		с
17	Дає змогу відразу отримати хороший результат праці для інших		-
18	Обрана моїми друзями		+
19	Можливість використовувати професійні вміння поза роботою		і
20	Великі перспективи для творчості		+

Умовні позначення типу мотивації, «і» – внутрішні індивідуально значущі мотиви; «с» – внутрішні соціально значущі мотиви; «+» – зовнішні позитивні мотиви; «-» – зовнішні негативні мотиви.

Просумуйте окремо за умовними позначеннями. Максимальна сума вказує на переважаючий вид мотивації щодо вибору професії.

ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ

Методика для визначення розвитку педагогічних здібностей¹

Ознайомившись зі змістом кожної педагогічної ситуації, оберіть із запропонованих варіантів реагування на дану ситуацію такий, котрий, на вашу думку, правильний із педагогічної точки зору та вкажіть у бланку відповідей. Якщо запропоновані варіанти відповідей Вас не влаштовують, то запишіть свій – оригінальний.

Ситуація № п/п	Обраний варіант відповіді							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1								
2								
3 ... 14								

Ситуація 1

Ви розпочали урок, учні заспокоїлися, у класі настала тиша і раптом хтось голосно засміявся. Коли ви здивовано звернули свій погляд на учня, що засміявся, він, дивлячись вам прямо в очі, заявив: «Мені завжди смішно дивитися на Вас і хочеться сміятися». Як ви відреагуєте на це? Оберіть варіант відповіді.

1. «От тобі і на!»
2. «А що тобі смішно?»
3. «Ну і заради бога»
4. «Ти що, дурник?»
5. « Люблю веселих людей».
6. «Я радий (-а), що можу створити тобі веселий настрій».

Ситуація 2

Після того як ви провели кілька занять у цьому класі, учень заявляє вам: «Я не думаю, що ви як педагог зможете нас чомусь навчити». Ваша реакція:

1. «Твоя справа – учитися, а не учити вчителя».
2. «Таких, як ти, я, звичайно, нічому не зможу навчити».
3. «Може бути, тобі краще перейти в інший клас або учитися в іншого вчителя?»
4. «Тобі просто не хочеться учитися».
5. «Мені цікаво знати, чому ти так думаєш».

¹ Бути вчителем: навчально-методичний посібник з курсу «Вступ до спеціальності» / уклад. О. В. Більська. Вінниця, 2012. 296 с.

6. «Давай поговоримо про це детальніше. У моїй поведінці є щось, напевно, таке, що у тебе виникає така думка».

Ситуація 3

Учитель дає учневі завдання, а той не хоче його виконувати і при цьому заявляє: «Я не хочу це робити!» Якою має бути реакція вчителя?

1. «Не хочеш – змусимо!»
2. «Для чого ж ти тоді прийшов учитися?»
3. «Тим гірше для тебе, залишайся неуком. Твоя поведінка схожа на поведінку людини, що на зло своєму обличчю хотіла б відрізати собі носа».
4. «Ти усвідомлюєш те, чим це може для тебе закінчитися?»
5. «Ти не міг би пояснити, чому?»
6. «Давай обговоримо, – можливо, ти маєш рацію».

Ситуація 4

Учень розчарований своїми навчальними успіхами, що сумнівається у своїх здібностях і в тому, що він коли-небудь зможе на належному рівні зрозуміти та засвоїти матеріал, говорить учителю: «Як ви думаєте, чи зможу я коли-небудь навчатися на «відмінно» і не відставати від інших учнів класу?» Що має відповісти йому вчитель?

1. «Якщо чесно сказати – сумніваюся».
2. «Так, звичайно, у цьому ти можеш не сумніватися».
3. «У тебе прекрасні здібності, і я пов'язую з тобою великі надії».
4. «Чому ти сумніваєшся в собі?»
5. «Давай поговоримо та з'ясуємо твої проблеми».
6. «Багато чого залежить від того, як ми з тобою будемо працювати».

Ситуація 5

Учень, демонструючи самовпевненість, говорить учителю: «Немає нічого такого, що я не зумів би зробити, якби захотів. Зокрема я без зусиль зможу засвоїти і предмет, що ви викладаєте». Якою має бути репліка вчителя?

1. «Ти занадто добре думаєш про себе».
2. «З твоїми здібностями? Сумніваюся!»
3. «Ти, напевно, відчуваєш себе досить упевнено, якщо таке стверджуєш».
4. «Не сумніваюся у цьому, тому що вірю, що якщо ти захочеш, то ти зможеш».
5. «Це, напевно, вимагатиме від тебе великого напруження».
6. «Зайва самовпевненість шкодить справі».

Ситуація 6

Учень, побачивши вчителя, коли той увійшов до класу, каже: «Ви маєте дуже втомлений вигляд». Як на це повинен відреагувати вчитель?

1. «Я думаю, що з твого боку не дуже пристойно робити мені такі зауваження».
2. «Так, я погано себе почуваю».
3. «Не хвилюйся за мене, краще на себе подивися».
4. «Я сьогодні погано спав, у мене багато роботи».
5. «Не турбуйся, це не зашкодить нашим заняттям».
6. «Ти дуже уважний, дякую за турботу!»

Ситуація 7

«Я відчуваю, що заняття, які Ви ведете, не допомагають мені» – говорить учень учителеві і додає: «Я взагалі думаю кинути заняття». Якою може бути реакція вчителя?

1. «Перестань говорити дурниці!»
2. «Нічого собі, додумався!»
3. «Можливо, тобі знайти іншого вчителя?»
4. «Я хотів би докладніше знати, чому в тебе виникло таке бажання?»
5. «А що, якщо нам попрацювати разом над розв'язанням твоєї проблеми?»
6. «Можливо, твою проблему можна вирішити якимось інакше?»

Ситуація 8

Учень говорить вчителю: «На два найближчі уроки, які ви будете проводити, я не піду, оскільки в цей час йду на концерт молодіжного ансамблю (варіанти: погуляти з друзями, побувати на спортивних змаганнях як глядач, просто відпочити від школи)». – Як потрібно відповісти йому?

1. «Спробуй лише!»
2. «Наступного разу тобі доведеться прийти до школи з батьками».
3. «Це – твоя справа, тобі ж складати іспит. Доведеться все одно звітувати за пропущені заняття. Я тебе потім обов'язково запитаю.
4. «Ти, мені здається, дуже несерйозно відносишся до занять».
5. «Можливо, тобі взагалі краще залишити школу?»
6. «А що ти збираєшся робити далі?»
7. «Мені цікаво знати, чому відвідини концерту чи змагань, прогулянка з друзями для тебе цікавіші, ніж заняття в школі?»
8. «Я тебе розумію: відпочивати, ходити на концерти, бувати на змаганнях, спілкуватися з друзями більш цікаво, ніж вчитися в школі. Але я хотів (-ла) б знати чому?»

Ситуація 9

У відповідь на чергове зауваження вчителя учень говорить, що для того, щоб засвоїти навчальний предмет, йому не потрібно багато працювати: «Мене вважають досить здібною людиною». Що на це повинен відповісти йому вчитель?

1. «Твої знання оцінці навряд чи відповідають цій оцінці».
2. «Ті труднощі, які ти дотепер відчував, і твої знання аж ніяк не свідчать про це».
3. «Багато людей вважають себе досить здібними, але далеко не всі насправді такими є».
4. «Я радий (-а), що ти такої високої думки про себе».
5. «Це тим більше повинно змусити тебе докладати більше зусиль до навчання».
6. «Це звучить так, начебто ти сам не дуже віриш у свої здібності».

Ситуація 10

Учень говорить учителеві: «Я знову забув принести зошит (виконати домашнє завдання та т. п.)». Як слід на це відреагувати учителеві?

1. «Ну от, знову!»
2. «Чи не здається тобі це проявом безвідповідальності?»
3. «Думаю, що настав час ставитися тобі до справи серйозніше».
4. «Я хотів (-ла) б знати, чому?»
5. «У тебе, імовірно, не було для цього можливості?»
6. «Як ти думаєш, чому я щоразу нагадую про це?»

Ситуація 11

Учень у розмові з учителем каже: «Я хотів би, щоб Ви ставилися до мене краще, ніж до інших учнів». Як повинен відповісти вчитель на таке прохання учня?

1. «Чому я повинен (-а) ставитися до тебе краще, ніж до всіх інших?»
2. «Я зовсім не збираюся грати в улюбленців і фаворитів!»
3. «Мені не подобаються люди, що заявляють так, як ти».
4. «Я хотів (-ла) б знати, чому я повинен (-а) особливо виділяти тебе серед інших учнів?»
5. «Якби я тобі сказав (-ла), що люблю тебе більше, ніж інших учнів, то почував би ти себе від цього краще?»
6. «Як ти думаєш, як насправді я до тебе ставлюся?»

Ситуація 12

Учень, висловивши учителеві свої сумніви з приводу можливості доброго засвоєння предмета, що ним викладається, каже: «Я сказав Вам про те, що мене турбує. Тепер Ви скажіть, у чому причина цього, і як мені діяти далі?» Що повинен відповісти на це вчитель?

1. «У тебе, як мені здається, комплекс неповноцінності».
2. «У тебе немає ніяких підстав для занепокоєння».
3. «Перш ніж я зможу висловити обґрунтовану думку, мені необхідно краще розібратися в суті проблеми».
4. «Давай почекаємо, попрацюємо і повернемося до обговорення цієї проблеми через певний час. Я думаю, що нам вдасться її вирішити».
5. «Я не готовий (-а) зараз дати тобі точну відповідь, мені треба подумати».
6. «Не хвилюйся, і в мене свого часу нічого не виходило».

Ситуація 13

Учень говорить учителеві: «Мені не подобається те, що ви говорите і захищаєте на заняттях». – Якою має бути відповідь вчителя?

1. «Це – погано».
2. «Ти, напевно, на цьому не знаєшся».
3. «Я сподіваюся, що надалі, в процесі наших занять твоя думка зміниться».
4. «Чому?»
5. «А що ти сам любиш і готовий захищати?»
6. «На смак і колір товариша немає».
7. «Як ти думаєш, чому я це говорю і захищаю?»

Ситуація 14

Учень, явно демонструючи своє негативне ставлення до кого-небудь з товаришів по класу, говорить: «Я не хочу працювати (учитися) разом з ним». Як на це повинен відреагувати вчитель?

1. «Ну то й що?»
2. «Нікуди не дінешся, усе одно доведеться».
3. «Це нерозумно з твого боку».
4. «Але він теж не захоче після цього працювати (учитися) з тобою».
5. «Чому?»
6. «Я думаю, що ти не правий».

Ключ до методики «Педагогічні ситуації»
(Оцінка в балах різних варіантів відповідей на ситуації 1–14)

Оцінка результатів та висновки

Кожну відповідь – вибір того або іншого із запропонованих варіантів – оцініть у балах відповідно до ключа, представленого у таблиці. Ліворуч по вертикалі – порядкові номери педагогічних ситуацій, а праворуч згори – номери альтернативних відповідей на ці ситуації. У самій же таблиці наведені бали, якими оцінюються різні варіанти відповідей на різні педагогічні ситуації. Визначте загальну суму набраних вами балів.

Ситуації № n/n	Обраний варіант відповіді							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	4	3	4	2	5	5	–	–
2	2	2	3	3	5	5	–	–
3	2	3	4	4	5	5	–	–
4	2	3	3	4	5	5	–	–
5	2	2	4	5	4	3	–	–
6	2	3	2	4	5	5	–	–
7	2	2	3	4	5	5	–	–
8	2	2	3	3	2	4	5	5
9	2	4	3	4	5	4	–	–
10	2	3	4	4	5	5	–	–
11	2	2	3	4	5	5	–	–
12	2	3	4	5	4	5	–	–
13	3	2	4	4	5	4	5	–
14	2	2	3	4	4	5	–	–

Інтерпретація результатів. Здатність правильно розв'язувати педагогічні проблеми визначається за сумою балів, набраною за всіма педагогічними ситуаціями, діленою на 14. Вільні відповіді оцінюються окремо і додаються до загальної суми. Якщо середня оцінка:

- ❖ вище 4,5 бала – високий рівень розвитку педагогічних здібностей;
- ❖ від 3,5 до 4,4 бала – середній рівень розвитку педагогічних здібностей;
- ❖ менше 3,4 бала – низький рівень розвитку педагогічних здібностей.

Нотатки